

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ
КУРСОВОЇ РОБОТИ З ПСИХОЛОГІЇ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за
спеціальністю С 4 Психологія ОП Практична психологія

Дніпро-Слов'янськ- 2026

УДК 378.016:001.8:159.9(072)

М54

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Донбський державний педагогічний університет» (протокол №7 від 05.02.2026 р.)

Рецензенти:

Гірняк А.Н. – доктор психол. наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету;

Яланська С.П. – докторка психол. наук, професорка, деканка факультету психології і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

М 48 Методичні рекомендації до написання курсової роботи з психології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю С 4 Психологія, ОП «Практична психологія» (електронне видання) / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» уклад. : Е. А. Панасенко, Я. О. Співак, С. В. Березка, Л. А. Співак. Дніпро ; Слов'янськ, 2026. 49 с.

Нормативно-правову основу методичних рекомендацій до написання курсової роботи з психології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю С 4 Психологія становлять Закон України «Про вищу освіту», освітньо-професійна програма «Практична психологія», а також чинні нормативні документи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема Положення про написання та оформлення курсових робіт у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

У методичних рекомендаціях систематизовано та висвітлено послідовність основних етапів підготовки і написання курсової роботи з психології, визначено вимоги до організації та проведення психологічного дослідження, а також до структури й оформлення курсової роботи відповідно до сучасних освітніх стандартів. Додаткові матеріали містять зразки основних структурних компонентів курсової роботи, що сприяють уніфікації вимог та підвищенню якості підготовки здобувачів вищої освіти.

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Структура курсової роботи	5
3. Вимоги до змісту курсової роботи	6
4. Вимоги до оформлення курсової роботи	21
5. Процес виконання курсової роботи	25
6. Захист та оцінювання курсової роботи	25
7. Академічна доброчесність у процесі виконання курсової роботи	30

Додатки

Додаток 1. Зразок титульного аркуша	32
Додаток 2. Зразок оформлення змісту	33
Додаток 3. Зразок оформлення вступу	34
Додаток 4. Зразок оформлення бібліографії використаних джерел	43
Додаток 5. Тематика курсових робіт	45

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації до написання курсової роботи з психології розроблено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Практична психологія» спеціальності С 4 Психологія у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Вимоги до підготовки та виконання курсової роботи визначаються положеннями Закону України «Про вищу освіту», освітньо-професійною програмою «Практична психологія», а також внутрішніми нормативними документами ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», зокрема Положенням написання та оформлення курсових робіт у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

У процесі виконання курсової роботи здобувачі вищої освіти формують і поглиблюють загальні та фахові компетентності, досягають програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою. Курсова робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, що передбачає виявлення здобувачем умінь аналізувати наукові джерела, обґрунтовувати актуальність теми, розробляти програму дослідження, добирати та застосовувати психодіагностичні методики, здійснювати кількісний і якісний аналіз отриманих результатів, інтерпретувати їх та використовувати для розв'язання конкретних науково-практичних завдань із обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності.

Курсова робота виконується державною мовою з дотриманням норм наукового стилю викладу, логічної послідовності, термінологічної точності та вимог до академічного письма. Основними вимогами та етапами виконання курсової роботи є:

- дотримання принципів академічної доброчесності на всіх етапах наукового дослідження;
- дотримання етичних і правових норм проведення психологічних досліджень;
- формулювання та погодження з науковим керівником теми курсової роботи, що відповідає науковим інтересам здобувача та актуальним напрямкам розвитку сучасної психології;
- ознайомлення з нормативно-правовими та методичними документами, які регламентують виконання курсової роботи;
- добір, опрацювання та аналіз наукових джерел з проблематики дослідження (монографій, наукових статей, дисертаційних досліджень, нормативних документів тощо);
- розроблення структури (плану) курсової роботи;

- написання вступу та основних розділів курсової роботи;
- оформлення висновків, списку використаних джерел і додатків відповідно до встановлених вимог;
- публічний захист курсової роботи.

У 6 семестрі 3 курсу ОП «Практична психологія» передбачено написання курсової роботи з обов'язкової компоненти «Експериментальна психологія», яка має чітко виражену науково-дослідну спрямованість. Метою цієї курсової роботи є формування у здобувачів вищої освіти дослідницьких компетентностей та опанування методології психологічного експерименту. У процесі її виконання студенти навчаються формулювати наукові гіпотези, планувати експериментальне або квазіекспериментальне дослідження, здійснювати операціоналізацію психологічних змінних та добір вибірки.

Важливим складником є дотримання вимог валідності, надійності та етичності експериментального дослідження. Курсова робота передбачає збір, обробку та аналіз емпіричних даних із використанням базових методів статистичного аналізу, а також інтерпретацію отриманих результатів у межах сучасних наукових підходів. Виконання курсової роботи з експериментальної психології сприяє розвитку логічного, критичного та аналітичного мислення, формуванню культури наукового письма й уміння аргументовано формулювати висновки. Зазначена курсова робота забезпечує наступність між навчальними дисциплінами та слугує підґрунтям для підготовки здобувачів до написання кваліфікаційної роботи. Орієнтовна тематика курсових робіт представлена у Додатку 5.

2. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з психології є самостійним завершеним науковим дослідженням, що характеризується логічною побудовою, цілісністю змісту та внутрішньою узгодженістю структурних компонентів. Вона спрямована на розв'язання конкретного науково-практичного завдання відповідно до обраної теми дослідження та вимог освітньо-професійної програми.

Структура курсової роботи з психології включає такі обов'язкові складові:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів і скорочень (за потреби);
- вступ;
- основну частину, що складається з двох розділів із відповідними підрозділами;
- висновки до розділів та загальні висновки до курсової роботи;

- список використаних джерел;
- додатки.

Кожен структурний елемент курсової роботи виконує визначену функцію та має бути оформлений відповідно до встановлених вимог. Послідовність розміщення складових є обов'язковою та не підлягає довільній зміні. Основна частина роботи забезпечує логічний перехід від теоретичного аналізу проблеми до емпіричного дослідження й узагальнення отриманих результатів.

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Титульний аркуш курсової роботи (Додаток 1)

Оформлення титульного аркуша курсової роботи здійснюється відповідно до Положення про написання та оформлення курсових робіт в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Титульний аркуш містить обов'язкову інформацію, необхідну для ідентифікації роботи та її автора.

На титульному аркуші зазначаються:

- повна назва Міністерства освіти і науки України;
- повна офіційна назва закладу вищої освіти, факультету та кафедри, за якою закріплений здобувач вищої освіти;
- прізвище, ім'я та по батькові, підпис здобувача вищої освіти;
- тема курсової роботи;
- відомості про рівень вищої освіти, спеціальність, освітньо-професійну програму, номер академічної групи;
- посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові, підпис наукового керівника;
- місто та рік захисту курсової роботи.

3.2. Зміст курсової роботи (Додаток 2)

Зміст розміщується безпосередньо після титульного аркуша курсової роботи. У ньому послідовно відображаються всі структурні елементи роботи: вступ, назви розділів і підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Навпроти кожного структурного елемента зазначається номер сторінки, з якої він починається. Назви розділів, підрозділів та інших складових у змісті мають повністю відповідати їх формулюванням у тексті курсової роботи.

3.3. Перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (за потреби)

Перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів подається у вигляді окремого списку та розміщується перед вступом. До переліку включаються скорочення і спеціальні позначення, що не є загальноживаними або потребують пояснення. Умовні позначення подаються в алфавітному порядку із зазначенням їх повного розшифрування.

Обсяг курсової роботи

Рекомендований обсяг курсової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно до вимог ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» становить **близько 30 сторінок** основного тексту. До цього обсягу не включаються список використаних джерел та додатки.

Загальний обсяг курсової роботи разом зі списком використаних джерел і додатками не регламентується жорстко та визначається специфікою теми дослідження, характером емпіричної частини та необхідністю використання додаткових матеріалів.

3.4. Вступ (Додаток 3)

Вступ є обов'язковою структурною складовою курсової роботи, у якій обґрунтовується актуальність обраної наукової проблеми, визначається її теоретичне та практичне значення, а також окреслюються основні параметри дослідження. Орієнтовний обсяг вступу становить **3-4 сторінки друкованого тексту**.

Структурні елементи вступу подаються у логічно вмотивованій та послідовній формі.

Актуальність дослідження.

Обґрунтування актуальності дослідження розпочинається з характеристики та аналізу наукової проблеми. Обрана проблема має відповідати сучасним тенденціям розвитку психологічної науки та практики, а також бути спрямованою на пошук ефективних шляхів подолання актуальних психологічних труднощів. Опис проблеми здійснюється стисло, логічно та зрозуміло з дотриманням норм наукового стилю викладу.

У процесі обґрунтування актуальності доцільно окреслити наявні підходи до розв'язання проблеми, спираючись на праці вітчизняних і

зарубіжних учених із обов'язковим зазначенням напряму або аспекту їхніх досліджень. Недоцільним є формальне перерахування прізвищ авторів без визначення їхнього наукового внеску.

Прізвища дослідників подаються в алфавітному порядку, ініціали зазначаються перед прізвищем і не переносяться на наступний рядок.

Важливо: усі наукові джерела, на які здійснюється посилання у вступі, обов'язково включаються до списку використаних джерел, а в теоретичному розділі курсової роботи має бути здійснено аналіз відповідних наукових підходів із коректним оформленням посилань.

Об'єкт дослідження.

Об'єкт дослідження – це фрагмент психологічної реальності, у межах якого знаходиться предмет дослідження і який створює умови для його наукового пізнання. Саме на об'єкт спрямовується дослідницька діяльність. У психології об'єктами дослідження можуть бути психічні процеси, стани, властивості особистості, особливості поведінки та міжособистісної взаємодії.

Наприклад, у межах теми дослідження *«Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників»* об'єктом дослідження є: самооцінка особистості старшокласників.

Важливо: об'єктом дослідження не є конкретні особи або групи осіб як такі (наприклад, «учні», «старшокласники»), а відповідні психологічні явища чи процеси.

Предмет дослідження.

Предмет дослідження визначає ті сторони, властивості, характеристики або механізми об'єкта, які безпосередньо підлягають науковому аналізу. Один і той самий об'єкт може мати різні предмети дослідження залежно від наукового підходу.

У наведеному прикладі теми *«Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників»* предметом дослідження є вплив рівня та характеру самооцінки на успішність навчальної діяльності старшокласників в умовах соціально-психологічної нестабільності та дистанційної освіти.

Об'єкт і предмет дослідження перебувають у тісному взаємозв'язку та співвідносяться між собою як загальне і часткове: об'єкт є ширшим поняттям, тоді як предмет конкретизує аспект його наукового вивчення.

Мета дослідження.

Мета дослідження узгоджується з темою, об'єктом і предметом дослідження та відображає очікуваний кінцевий результат наукової роботи. Мета формулюється одним лаконічним реченням із використанням дієслів недоконаного виду (наприклад: *визначити, виявити, проаналізувати, обґрунтувати*).

Для теми «*Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників*» мета дослідження формулюється таким чином: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності старшокласників в умовах війни та онлайн-навчання.

Завдання дослідження.

Для досягнення мети та перевірки висунутої гіпотези формулюються завдання дослідження, які конкретизують логіку побудови курсової роботи. Кількість завдань зазвичай становить 4-5.

Для теми «*Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників*» завдання дослідження можуть бути визначені таким чином:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення самооцінки у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці.
2. Розкрити вікові особливості формування самооцінки у старшому шкільному віці.
3. Дослідити психологічний взаємозв'язок між рівнем самооцінки та успішністю навчальної діяльності старшокласників.
4. Емпірично виявити особливості самооцінки старшокласників в умовах війни та онлайн-навчання й визначити її зв'язок із навчальною мотивацією та успішністю.
5. Розробити психологічні рекомендації щодо формування адекватної самооцінки як чинника підвищення навчальної мотивації та успішності.

Гіпотеза дослідження.

Гіпотеза дослідження є науково обґрунтованим припущенням щодо можливих результатів емпіричного дослідження, сформульованим на основі аналізу наукових джерел. Вона має бути логічно узгодженою з темою, об'єктом, предметом, метою та методами дослідження.

Для зазначеної теми «*Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників*» гіпотеза може бути сформульована так: передбачається, що старшокласники з адекватним рівнем самооцінки,

внутрішньою мотивацією до навчання та позитивним ставленням до себе, демонструють вищу успішність навчальної діяльності, кращу емоційну стабільність і здатність до саморегуляції, ніж учні із заниженою або завищеною самооцінкою, особливо в умовах онлайн-навчання та соціальної невизначеності, спричиненої воєнними подіями.

У разі часткового підтвердження гіпотези у висновках до курсової роботи необхідно обґрунтувати можливі причини отриманих результатів та окреслити перспективи подальших наукових досліджень.

Методи дослідження.

У курсовій роботі для перевірки гіпотези та реалізації поставлених завдань застосовано комплекс теоретичних і емпіричних методів дослідження – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукової психологічної літератури; емпіричні методи – психодіагностичне тестування, анкетування; методи математичної статистики – описова статистика та кореляційний аналіз (застосовуються в курсовій роботі з ОК Експериментальна психологія).

Застосовані методи емпіричного дослідження відповідають вимогам надійності та валідності, є апробованими у зарубіжній психологічній науці та практиці. У тексті курсової роботи зазначаються автори використаних методик, а у списку використаних джерел та літератури подано бібліографічні описи їхніх наукових праць. Використання психодіагностичних методик, авторами яких є представники держави-агресора, не допускається.

У цьому пункті також визначаються часові межі проведення дослідження та подається характеристика вибірки.

У межах дослідження на тему *«Самооцінка як чинник успішності навчальної діяльності старшокласників»* застосовано такі методи емпіричного дослідження:

- Авторська анкета самооцінювання навчальної активності та емоційного ставлення до навчання. Анкета була розроблена з урахуванням сучасних реалій української освіти в умовах війни та дистанційного формату навчання. Її метою було з'ясувати, як старшокласники оцінюють власну організованість, самостійність, відповідальність, мотивацію до навчання та емоційне ставлення до освітнього процесу, а також рівень упевненості у власних силах.
- Шкала самооцінки М. Розенберга. Це одна з найвідоміших і найчастіше використовуваних методик для оцінювання загального рівня самооцінки особистості. Вона складається з десяти тверджень, які відображають позитивне або негативне ставлення людини до самої себе. Методика дозволяє визначити, наскільки учень відчуває власну цінність, упевненість, самоповагу та стабільність образу «Я».

- Шкала навчальної мотивації Р. Валлерана. Методика створена на основі теорії самодетермінації (автори концепції — Е. Десі та Р. Раян) і застосовується для дослідження внутрішньої, зовнішньої мотивації та амотивації у навчальній діяльності. Опитувальник дозволяє виявити, наскільки навчання старшокласників зумовлене інтересом до знань, прагненням досягнення, соціальним схваленням або бажанням уникнути неспіху. Застосування шкали Р. Валлерана дало змогу з'ясувати взаємозв'язок між рівнем навчальної мотивації, самооцінкою та результативністю навчальної діяльності в умовах онлайн-освіти.

Емпіричне дослідження проводилося протягом **2025–2026 навчального року**. Загальна вибірка складала **50 здобувачів освіти**.

Теоретичне значення дослідження.

У цьому підпункті розкривається внесок курсової роботи у розвиток теоретичних положень психологічної науки. Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні, систематизації та узагальненні наукових підходів до вивчення обраної проблеми, аналізі ключових понять, категорій і концепцій, що використовуються у дослідженні.

У межах цього пункту доцільно відобразити, які саме теоретичні положення були поглиблені або конкретизовані, які аспекти проблеми отримали подальший розвиток, а також у чому полягає наукова цінність зроблених узагальнень. Формулювання теоретичного значення мають бути чіткими, логічними та змістовними, без декларативних тверджень.

Приклад.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про роль самооцінки як системоутворювального чинника особистісного розвитку й навчальної успішності старшокласників. Робота розкриває сутність самооцінки як багаторівневої психологічної структури, що інтегрує когнітивні, емоційно-оцінні та мотиваційно-вольові компоненти діяльності учня. У ході дослідження уточнено понятійно-категоріальний апарат проблеми самооцінки у віковій психології, розкрито її зв'язок із навчальною мотивацією, саморегуляцією та пізнавальною активністю в умовах сучасного освітнього середовища.

Практичне значення дослідження.

У цьому підпункті визначається прикладна цінність результатів курсової роботи. Необхідно вказати, у якій сфері та яким чином можуть бути використані отримані результати, для яких фахівців вони можуть бути корисними та з якою метою.

Практичне значення має включати можливість застосування результатів у психологічному консультуванні, профілактичній і корекційній роботі, психоосвітній діяльності, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти. Важливо окреслити, які саме матеріали роботи (результати дослідження, узагальнення, рекомендації) можуть бути використані на практиці.

Приклад.

Практичне значення дослідження виявляється у розробці психологічних рекомендацій щодо формування адекватної самооцінки старшокласників як чинника підвищення їхньої навчальної мотивації та успішності. Результати можуть бути використані практичними психологами, педагогами та класними керівниками для організації індивідуальної та групової роботи з учнями у закладах загальної середньої освіти. Запропоновані діагностичні методики можуть застосовуватися для виявлення рівня самооцінки, емоційної стійкості та навчальної активності школярів. Отримані дані можуть стати основою для створення тренінгових програм розвитку впевненості, самоповаги та позитивного ставлення до навчання.

Експериментальна база дослідження.

У цьому підпункті подається узагальнена характеристика умов проведення емпіричного дослідження. Зазначається заклад, у межах якого здійснювалося дослідження, специфіка освітнього середовища та контингент учасників дослідження.

Також необхідно вказати форму навчання респондентів, дотримання етичних принципів психологічного дослідження (добровільність участі, інформована згода, анонімність) та загальні організаційні умови проведення експерименту. Опис експериментальної бази має забезпечувати розуміння репрезентативності вибірки та коректності організації дослідження.

Приклад.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилась на базі ОЗЗСО «Успіх» м. Краматорськ Донецької області. Опитуванням було охоплено 50 старшокласників (25 хлопців та 25 дівчат віком 16-17 років).

Структура та обсяг курсової роботи.

У цьому пункті узагальнено подається інформація про складові курсової роботи та її кількісні характеристики. Зазначається, з яких структурних елементів складається робота (вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки), кількість розділів і підрозділів.

Також необхідно вказати загальний обсяг роботи, обсяг основного тексту, кількість найменувань у списку використаних джерел та літератури, кількість таблиць, рисунків і додатків. Така інформація забезпечує цілісне уявлення про обсяг і структурну завершеність курсової роботи.

Приклад.

Структура та обсяг курсової роботи. Робота складається із вступу, двох розділів з висновками до кожного із них, загальних висновків, списку використаних джерел (35 позицій, з них 5 іноземною мовою), 3 додатки. Робота містить 3 таблиці та 5 рисунків. Загальний обсяг роботи 55 сторінок, із яких 35 сторінок основного тексту.

3.5. Основна частина курсової роботи

Основна частина курсової роботи є центральним структурним компонентом дослідження та забезпечує послідовне розкриття теоретичних і емпіричних аспектів обраної наукової проблеми. Вона складається з **двох розділів**, кожен з яких містить **2–3 логічно завершені підрозділи (параграфи)**. Розділи мають бути взаємопов'язаними між собою, а виклад матеріалу – логічним, послідовним і науково обґрунтованим, із застосуванням критичного аналізу теоретичних положень, результатів наукових досліджень та емпіричних даних.

Назви розділів і підрозділів, їх структура та зміст повинні відповідати меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження. Основна частина курсової роботи має відображати логіку переходу від теоретичного аналізу проблеми до її емпіричного дослідження та узагальнення отриманих результатів.

Обсяг першого розділу становить орієнтовно 40 % від загального обсягу основної частини курсової роботи, обсяг другого розділу – близько 60 %, що зумовлено домінуванням емпіричної складової та необхідністю детального аналізу отриманих результатів.

Перший розділ (теоретичний).

У першому, теоретичному, розділі здійснюється всебічний аналіз наукових підходів до проблеми дослідження. У підрозділі **1.1** розкриваються основні концепції, теоретичні моделі та наукові позиції щодо психологічного явища, яке виступає **об'єктом дослідження**. Аналіз здійснюється на основі сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових праць.

У підрозділі **1.2** поглиблено аналізуються підходи до проблеми, що стосується **предмета дослідження**, визначаються його психологічні характеристики, чинники формування та особливості прояву. Особлива увага приділяється порівнянню різних наукових позицій, виявленню спільних і відмінних підходів, а також критичному осмисленню результатів попередніх досліджень.

Бібліографічні описи праць усіх науковців, прізвища яких згадуються у теоретичному розділі, мають бути включені до списку використаних

джерел та літератури. Їхній науковий внесок повинен бути проаналізований із коректним оформленням посилань на відповідні першоджерела – наукові статті, монографії, дисертації, автореферати, нормативно-правові документи.

Підручники, навчальні посібники та словники не належать до першоджерел і не можуть бути основою для теоретичного аналізу проблеми. Також не допускається використання джерел із неповним бібліографічним описом.

Форми наукових посилань і цитування.

У кваліфікаційних роботах з психології використовуються **опосередковане та пряме цитування.**

Приклади опосередкованого цитування

Приклад 1. **А. Маслач** підкреслює, що емоційне вигорання є складним психологічним феноменом, який формується під впливом тривалого емоційного напруження та хронічного стресу в діяльності людини [5].

Приклад 2. **Р. Лазарус і С. Фолкман** розглядають стрес і пов'язані з ним емоційні реакції як результат когнітивної оцінки ситуації та індивідуальних стратегій подолання [12; 19].

Числа в квадратних дужках означають номери джерел у списку використаних джерел та літератури.

Приклади прямого цитування

Пряме цитування передбачає відтворення висловлювання автора без змін із зазначенням джерела та сторінки.

Приклад 1. **К. Роджерс** зазначає: «Особистісне зростання можливе лише за умови прийняття людиною власного досвіду та емоцій» [21, с. 47].

Приклад 2. **В. Франкл** підкреслює: «Прагнення до смислу є основною мотиваційною силою людини» [27, с. 112].

Перше число в квадратних дужках – номер джерела, друге – сторінка цитати.

Другий розділ: організація, результати та психологічні рекомендації

Другий розділ курсової роботи має прикладний і аналітичний характер та спрямований на реалізацію програми емпіричного дослідження, аналіз отриманих результатів і розробку психологічних рекомендацій. Зміст розділу логічно продовжує теоретичні положення першого розділу та забезпечує перевірку гіпотези дослідження.

Другий розділ складається з **трьох підрозділів (параграфів)**, кожен із яких виконує чітко визначену функцію та відповідає завданням курсової роботи.

Особливості викладу експериментальної частини курсової роботи

У другому розділі курсової роботи подається розгорнутий опис власного емпіричного або експериментального дослідження та аналіз отриманих результатів. У цьому розділі обов'язково висвітлюються характеристики досліджуваної вибірки, обґрунтовується добір психодіагностичних методик і методів дослідження, а також описується процедура проведення дослідження.

У разі проведення експериментального дослідження необхідно чітко окреслити його мету, логіку побудови, змінні та сталі показники, основні етапи і послідовність їх реалізації. Опис процедури має бути достатньо детальним для забезпечення відтворюваності дослідження.

Характеристика групи досліджуваних повинна включати основні соціально-демографічні та психологічно значущі параметри, зокрема вік, стать, рівень освіти, соціальний статус, стан здоров'я та інші показники, що мають принципове значення для даного дослідження. Вибірка має бути максимально однорідною, що забезпечує коректність інтерпретації результатів.

Осіб, які беруть участь у психологічному дослідженні, коректно називати досліджуваними. Використання терміна «піддослідні» у наукових психологічних роботах є неприпустимим, оскільки суперечить сучасним етичним стандартам дослідницької діяльності.

Проведення емпіричних досліджень у психології передбачає обов'язкове дотримання принципів етичності та конфіденційності. Захист інформації про психічне здоров'я особи гарантується чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про психіатричну допомогу», відповідно до якого відомості про стан психічного здоров'я, приватне життя та отриману психологічну або психіатричну допомогу є конфіденційними. Передача такої інформації допускається виключно за усвідомленою згодою особи та лише з науковою, освітньою або лікувальною метою.

У курсовій роботі категорично забороняється розкривати особисті дані досліджуваних, зокрема імена, прізвища або будь-яку інформацію, що дозволяє їх ідентифікувати. Для забезпечення анонімності всі досліджувані кодуються за допомогою порядкових номерів, які використовуються під час подання та аналізу результатів.

Опис психодіагностичних методик має ґрунтуватися на обґрунтуванні їх доцільності відповідно до мети, гіпотези та завдань дослідження. Загальновідомі стандартизовані методики не потребують докладного викладу у тексті роботи, тоді як авторські анкети, опитувальники, адаптовані методики або інструменти для інтерв'ю мають бути описані детально. Повні тексти методик, ключі обрахування та бланки доцільно подавати у додатках.

Результати емпіричного дослідження систематизуються у вигляді зведених таблиць, які виносяться до додатків. У тексті роботи здійснюється їх аналіз та інтерпретація з використанням кількісних і якісних методів аналізу, що забезпечує наукову обґрунтованість висновків.

Параграф 2.1. Організація та процедура емпіричного дослідження

У цьому підрозділі подається детальний опис **організації та процедури проведення емпіричного дослідження**. Здобувач вищої освіти характеризує вибірку дослідження (кількість респондентів, основні соціально-демографічні ознаки, умови залучення до участі), обґрунтовує вибір **не менше 3-х** психодіагностичних методик і дослідницьких інструментів.

У параграфі чітко та послідовно описуються **етапи проведення дослідження**, умови його реалізації, інструкції для досліджуваних, а також порядок збору емпіричних даних. Особлива увага приділяється дотриманню **етичних принципів психологічного дослідження** – добровільності участі, інформованої згоди, анонімності та конфіденційності отриманої інформації.

Параграф 2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження

Другий підрозділ присвячений **аналізу та інтерпретації результатів емпіричного дослідження**. Представлення результатів має бути логічно структурованим і безпосередньо пов'язаним із гіпотезою дослідження, теоретичними положеннями першого розділу та описаною процедурою дослідження.

У процесі аналізу застосовуються **кількісні та якісні методи**. Кількісний аналіз обов'язково передбачає використання методів математичної статистики, що дає змогу оцінити статистичну значущість отриманих результатів. Якісний аналіз спрямований на змістовне тлумачення виявлених психологічних закономірностей.

Для підвищення наочності викладу результати дослідження доцільно представляти у вигляді **таблиць, діаграм, графіків і гістограм**, які дозволяють візуалізувати основні тенденції та зробити виклад більш зрозумілим і переконливим.

У процесі проведення емпіричних психологічних досліджень важливим етапом є застосування **методів математичної статистики**, які забезпечують наукову обґрунтованість та достовірність отриманих результатів. Статистична обробка даних дозволяє систематизувати емпіричні показники, виявити закономірності та перевірити висунуті гіпотези. Для кваліфікаційних робіт доцільно використовувати доступні та інформативні методи математичної статистики, які не потребують складних розрахунків і можуть бути реалізовані за допомогою стандартних комп'ютерних програм.

Першим етапом статистичної обробки результатів є застосування **описової статистики**, яка дає змогу узагальнити первинні емпіричні дані. До основних показників описової статистики належать **середнє арифметичне значення, мінімальні та максимальні показники, а також стандартне відхилення**. Середнє арифметичне дозволяє визначити загальний рівень досліджуваного показника у вибірці, тоді як стандартне відхилення відображає ступінь розсіювання результатів та індивідуальні відмінності між досліджуваними. Застосування описової статистики є обов'язковим етапом будь-якого психологічного дослідження.

Для аналізу взаємозв'язків між якісними або рівневими показниками доцільно використовувати **таблиці спряженості**. Цей метод дозволяє наочно представити розподіл досліджуваних за двома змінними та виявити основні тенденції їх поєднання. Таблиці спряженості є зручними для інтерпретації результатів і рекомендованими для використання у студентських наукових роботах.

З метою порівняння середніх значень показників у двох незалежних групах рекомендується застосовувати **t-критерій Стюдента**. Цей метод дозволяє визначити, чи є виявлені відмінності між групами статистично значущими. Застосування t-критерію сприяє обґрунтованості висновків та підтвердженню або спростуванню дослідницької гіпотези.

Для вивчення зв'язків між кількісними показниками доцільно використовувати **кореляційний аналіз**. За допомогою коефіцієнтів кореляції визначається сила та напрям взаємозв'язку між змінними. Кореляційний аналіз дозволяє встановити, чи змінюються показники узгоджено, що має важливе значення для інтерпретації результатів психологічного дослідження.

Отже, використання описової статистики, таблиць спряженості, t-критерію Стюдента та кореляційного аналізу забезпечує комплексний підхід до обробки емпіричних даних. Застосування зазначених методів сприяє підвищенню наукового рівня курсової роботи та формуванню у здобувачів вищої освіти навичок коректного статистичного аналізу результатів дослідження.

Параграф 2.3. Психологічні рекомендації (для курсових робіт з ОК Практична психологія в закладах освіти) **корекційно-розвивальна / профілактична / тренінгова програма** (для курсових робіт з ОК Експериментальна психологія) **за результатами дослідження**.

У третьому підрозділі розробляються **психологічні рекомендації**, сформульовані на основі результатів емпіричного дослідження та їх інтерпретації. Рекомендації мають прикладний характер і бути спрямованими на вирішення виявлених психологічних проблем.

У цьому параграфі необхідно чітко розмежовувати **авторські рекомендації** та рекомендації, що ґрунтуються на наукових положеннях

інших дослідників. У разі використання ідей або підходів інших авторів обов'язковим є зазначення авторства та посилання на відповідні першоджерела.

Психологічні рекомендації мають бути логічно пов'язаними з результатами дослідження, конкретними, обґрунтованими та такими, що можуть бути реалізовані у практичній діяльності психолога. Кожна рекомендація повинна супроводжуватися поясненням щодо умов, форм і особливостей її застосування в освітньому середовищі.

3.6. Висновки

Висновки є завершальною структурною складовою курсової роботи та відображають основні результати проведеного дослідження. Загальні висновки узагальнюють теоретичні й емпіричні напрацювання, підтверджують або спростовують висунуту гіпотезу та демонструють рівень досягнення поставленої мети дослідження. Обсяг загальних висновків, як правило, становить **2-3 сторінки друкованого тексту**. Саме загальні висновки виносяться на публічний захист курсової роботи.

Формулювання висновків має відповідати таким основним вимогам:

- висновки повинні повністю відповідати **завданням дослідження**, визначеним у вступі курсової роботи; з метою логічної впорядкованості та зручності сприйняття доцільно нумерувати висновки відповідно до послідовності завдань;

- виклад висновків має бути **чітким, логічним і лаконічним**, без повторення тексту розділів та надмірних пояснень;

- висновки мають бути **конкретними та обґрунтованими**, а виявлені закономірності й тенденції – підтвердженими кількісними показниками, отриманими в процесі емпіричного дослідження.

У випадку, якщо висунута гіпотеза дослідження була підтверджена частково, у загальних висновках необхідно аргументовано окреслити можливі причини такого результату. Це може бути зумовлено особливостями вибірки, умовами проведення дослідження, специфікою використаних методик або впливом додаткових психологічних чинників, що не були предметом безпосереднього аналізу.

3.7. Список використаних джерел

Список використаних джерел та літератури є обов'язковою складовою курсової роботи та відображає наукову основу проведеного дослідження. До списку необхідно включити **не менше 30 найменувань**, серед яких **щонайменше 5 джерел мають бути подані іноземними мовами** та безпосередньо стосуватися тематики дослідження.

До списку використаних джерел та літератури включаються лише ті першоджерела, **на які є посилання у тексті курсової роботи**. У списку мають бути представлені як вітчизняні, так і зарубіжні наукові джерела, за винятком першоджерел, виданих російською мовою, а також праць, авторами яких є представники країн-агресора.

Бібліографічні описи джерел подаються **мовою оригіналу видання**. У разі використання іноземних джерел їх бібліографічний опис оформлюється відповідною мовою без перекладу назв.

Джерела у списку розміщуються **в алфавітному порядку** за прізвищами перших авторів або за заголовками (у разі відсутності автора). Послідовність розміщення джерел має бути єдиною для всього списку.

До першоджерел належать:

- наукові статті з фахових періодичних видань;
- одноосібні та колективні монографії;
- дисертації та автореферати дисертацій;
- закони України та інші нормативно-правові документи, що безпосередньо стосуються тематики дослідження.

Підручники, навчальні посібники, словники, енциклопедії не належать до першоджерел і не рекомендуються для використання як основа теоретичного аналізу. Також не допускається включення до списку джерел матеріалів, що не містять повного бібліографічного опису.

Перевага надається **науковим публікаціям, опублікованим упродовж останніх 5–10 років**, що забезпечує актуальність теоретичних і емпіричних положень дослідження. Доцільним є включення до списку використаних джерел наукових праць наукового керівника, за умови їх відповідності темі та змісту курсової роботи.

Для пошуку та добору наукових першоджерел рекомендується використовувати електронні бібліотеки, наукометричні бази даних і ресурси професійних наукових спільнот, зокрема:

- ✓ Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <https://www.nbuv.gov.ua/>
- ✓ Національна психологічна асоціація URL: <https://www.npa-ua.org/>
- ✓ American Psychological Association URL: <https://www.apa.org>
- ✓ Google Scholar URL: <https://scholar.google.com>

Оформлення списку використаних україномовних джерел здійснюється відповідно до **ДСТУ 8302:2015** та **наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р.** Іноземні використані джерела подаються за вимогами **стилю АРА**. Приклади оформлення бібліографічних описів подано у **Додатку 4**.

3.8. Додатки

Додатки є **обов'язковою структурною складовою курсової роботи** та виконують допоміжну функцію, забезпечуючи наочність і повноту подання матеріалів, що підтверджують результати проведеного дослідження. У додатках подаються матеріали, які є важливими для розуміння логіки дослідження, але перевантажують основний текст роботи.

У додатках доцільно розміщувати **зведені таблиці з вихідними емпіричними даними**, результати статистичних розрахунків, додаткові графіки, діаграми, авторські анкети, бланки опитувальників, зразки інструкцій для досліджуваних.

Важливо зазначити, що **опис загальновідомих психодіагностичних методик у додатках не подається**, оскільки така інформація є доступною у наукових джерелах. Включення опису діагностичного інструментарію до додатків є доцільним лише у випадку його **авторського характеру**, наприклад, при використанні розробленої автором анкети, опитувальника або модифікованої методики.

Додатки оформлюються як **продовження курсової роботи** та розміщуються **після списку використаних джерел та літератури** у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Нумерація додатків є наскрізною та здійснюється **арабськими цифрами** (наприклад, Додаток 1, Додаток 2).

Кожний додаток починається з **нової сторінки** і, окрім номера, має **тематичну назву**. Слово «Додаток» друкується у правому верхньому куті сторінки малими літерами з першої великої. Посередині рядка під словом «Додаток» напівжирним шрифтом подається назва додатка з першої великої літери.

За потреби текст додатка може бути поділений на розділи та підрозділи, які нумеруються **у межах кожного додатка** (наприклад, 1.2 – другий підрозділ Додатка 1).

Ілюстрації та таблиці, розміщені в додатках, нумеруються також **у межах відповідного додатка**, наприклад: *рис. 3.2* – другий рисунок Додатка 3; *табл. 2.1* – перша таблиця Додатка 2.

Правильне та логічно впорядковане оформлення додатків сприяє підвищенню наукової культури курсової роботи та забезпечує цілісність і доказовість представлених результатів дослідження.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з психології виконується **українською мовою** з дотриманням норм наукового стилю мовлення. Технічні вимоги до оформлення курсової роботи визначаються чинними нормативними документами закладу вищої освіти та мають забезпечувати єдність, читабельність і академічну коректність подання наукового тексту.

4.1. Вимоги до форматування тексту

Текст курсової роботи оформлюється відповідно до таких вимог:

- шрифт – *Times New Roman*;
- розмір кегля – **14**;
- колір тексту – автоматичний (чорний);
- міжрядковий інтервал – **1,5**;
- інтервал між абзацами – **0**;
- відступ першого рядка абзацу (основний текст) – **1,25 см**.

Поля сторінки встановлюються в таких розмірах: верхнє і нижнє – **2 см**, лівє – **3 см або 2,5 см**, правє – **1 см або 1,5 см**. Відстань від краю сторінки до колонтитулів зверху й знизу становить **1,5 см**. За такого форматування на сторінці має бути не менше **29 рядків** суцільного тексту. Орієнтовно один друкований аркуш відповідає **24 сторінкам** машинописного тексту.

Шрифт має бути чітким, а щільність тексту – однаковою по всьому документу.

4.2. Структурування тексту та оформлення заголовків.

Текст основної частини курсової роботи поділяється на **розділи та підрозділи**. Кожна структурна частина роботи починається з **нової сторінки**, за винятком підрозділів, пунктів і підпунктів, які є складовими відповідного розділу.

Назви підрозділів відділяються від попереднього тексту **одним пропущеним рядком**. Пункти та підпункти такого відмежування не мають. Заголовки структурних частин роботи «**ЗМІСТ**», «**ВСТУП**», «**РОЗДІЛ**», «**ВИСНОВКИ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**», «**ДОДАТКИ**» друкують **напівжирним шрифтом великими літерами**, з вирівнюванням по центру, **без абзацного відступу**.

Заголовки підрозділів друкують **напівжирним шрифтом**, звичайними літерами (перша – велика), з **абзацного відступу** та вирівнюванням за шириною. Крапка в кінці заголовків підрозділів не ставиться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, вони розділяються крапкою.

Заголовки пунктів і підпунктів (за наявності) друкують звичайним шрифтом з абзацного відступу **в підбір до тексту**, виділяючи їх напівжирним шрифтом. У кінці такого заголовка **ставиться крапка**.

Відстань між заголовком і текстом (крім пунктів і підпунктів) має становити **3–4 міжрядкові інтервали** (один пропущений рядок). У тексті дозволяється помірно графічне увиразнення окремих слів курсивом, підкресленням або розрядкою.

4.3. Нумерація сторінок, розділів і структурних елементів

Нумерація сторінок курсової роботи є **наскрізною**. Сторінки нумеруються **арабськими цифрами** у правому верхньому куті сторінки шрифтом *Times New Roman*, кегль **12**.

Першою сторінкою вважається титульний аркуш, який входить до загальної нумерації, проте **номер сторінки на ньому не проставляється**. Нумерація сторінок починається зі сторінки «**ЗМІСТ**».

Нумерацію розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, таблиць, рисунків, формул тощо здійснюють **арабськими цифрами без знаку №**.

Складові курсової роботи «**ЗМІСТ**», «**ВСТУП**», «**ВИСНОВКИ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**» не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова «**РОЗДІЛ**» без крапки, після чого друкують назву розділу **великими літерами**.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка (наприклад, **2.3.**). Заголовок підрозділу подається в тому ж рядку.

Пункти й підпункти нумерують за ієрархічним принципом багаторівневого списку. Номер пункту складається з номера розділу, підрозділу та пункту з розділенням крапками. Пункти і підпункти можуть не мати заголовків, однак **номер і крапка при цьому обов'язкові**.

Оформлення допоміжних матеріалів

До допоміжних матеріалів курсової роботи належать **ілюстрації** (схеми, діаграми, графіки, рисунки, креслення тощо), **формули, таблиці**, а також **додатки**. Допоміжні матеріали використовуються з метою наочного представлення результатів дослідження, підвищення зрозумілості тексту та логічного структурування наукової інформації.

Ілюстрації та таблиці подаються **безпосередньо після тексту**, в якому на них є перше посилання, або **на наступній сторінці**. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках, включаються до **загальної нумерації сторінок** курсової роботи.

Оформлення ілюстрацій

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми, рисунки) у тексті курсової роботи позначаються словом «Рис.» та нумеруються **послідовно в межах кожного розділу**, за винятком ілюстрацій, розміщених у додатках.

Номер ілюстрації складається з **номера розділу та порядкового номера ілюстрації** в межах цього розділу, між якими ставиться крапка. Наприклад, рис. 2.1 – перший рисунок другого розділу.

Приклад:

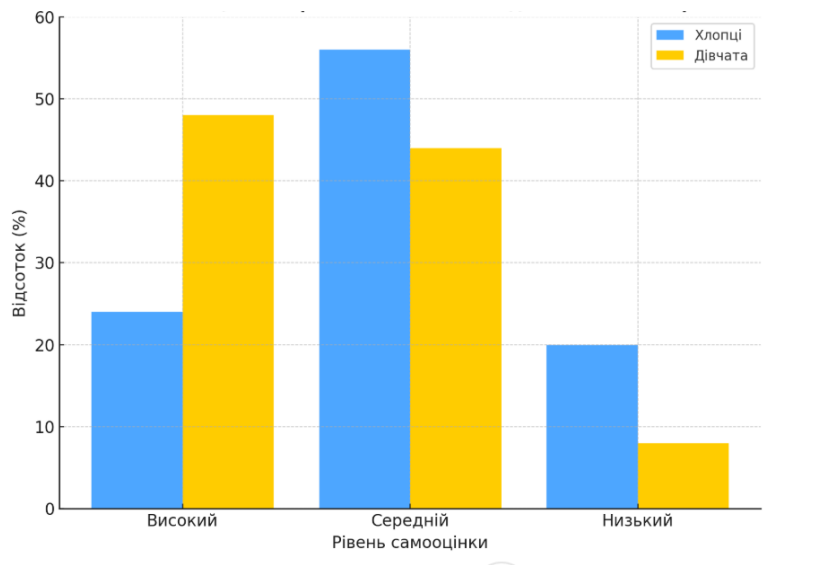

Рис. 2.2. Рівні самооцінки старшокласників за методикою М.Розенберга (у відсотковому співвідношенні серед хлопців і дівчат)

Номер ілюстрації, її назва та за потреби пояснювальні підписи розміщуються **під ілюстрацією** в одному логічному блоці. Назва рисунка має бути короткою, змістовною та відображати його основну ідею.

У разі, якщо в курсовій роботі подано **лише одну ілюстрацію**, її нумерацію здійснюють за загальними правилами.

У тексті роботи обов'язково має бути **посилання на кожну ілюстрацію**, наприклад: «...як показано на рис. 2.3».

Оформлення таблиць та посилань на них у тексті

Таблиці в курсовій роботі нумерують **послідовно в межах кожного розділу** (за винятком таблиць, розміщених у додатках). У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера.

Номер таблиці складається з **номера розділу та порядкового номера таблиці** в межах цього розділу, між якими ставиться крапка, наприклад: **Таблиця 1.2.** – друга таблиця першого розділу.

У разі, якщо в роботі подано лише одну таблицю, її нумерацію здійснюють відповідно до загальних правил.

Назва таблиці подається після її номера, має бути короткою, змістовною та відображати сутність представлених у ній даних.

У разі перенесення таблиці або її частини на іншу сторінку слово «Таблиця» та її номер зазначають **лише один раз** – над першою частиною таблиці. Над наступними частинами таблиці вказують напис «Продовження табл.» із зазначенням номера таблиці, наприклад: **Продовження табл. 1.2.**

У тексті курсової роботи **обов'язково мають бути посилання на всі таблиці та рисунки**. При цьому слова «рисунок» і «таблиця» у тексті подаються у **скороченому вигляді**, наприклад: «... як показано на рис. 1.2»; «... результати подано в табл. 1.2».

У разі повторного звернення до тієї самої таблиці або рисунка використовується скорочене слово «див.», наприклад: «див. табл. 1.3», «див. рис. 2.1».

Коректне оформлення таблиць та посилань на них забезпечує логічну цілісність тексту, наочність подання результатів дослідження та відповідність курсової роботи вимогам академічного письма.

Приклад:

Таблиця 2.2

Рівні самооцінки здобувачів освіти (n = 50)

Рівень самооцінки	Кількість осіб	Частка від вибірки, %

У тексті роботи обов'язково подається посилання на відповідну таблицю.

Оформлення формул

Формули, за потреби, виділяють в окремий рядок і нумерують у межах розділу. Номер формули подається в круглих дужках праворуч від формули. Пояснення символів і коефіцієнтів наводяться безпосередньо після формули з нового рядка зі словом «де».

Загальні вимоги

- Усі допоміжні матеріали повинні бути:
- логічно пов'язаними з текстом роботи;
 - зрозумілими без надмірних пояснень;
 - коректно оформленими та акуратно відредагованими;
 - обов'язково згаданими в тексті курсової роботи.

Недопустимим є включення ілюстрацій, таблиць або інших допоміжних матеріалів без їх пояснення та аналізу в основному тексті.

5. ПРОЦЕС ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Безпосереднє наукове керівництво виконанням курсової роботи здійснюється **науковим керівником** із числа професорсько-викладацького складу кафедри відповідної спеціальності.

Процес виконання кваліфікаційного дослідження розпочинається з **вибору наукового керівника та узгодження з ним теми курсової роботи**. Здобувачі вищої освіти мають право пропонувати власні теми досліджень, виходячи з їх актуальності, відповідності особистим науковим інтересам і сучасному стану розвитку психологічної науки. Назва теми повинна бути чіткою, лаконічною, науково коректною та такою, що забезпечує однозначне тлумачення досліджуваної проблеми.

Важливе значення у процесі написання курсової роботи мають **систематичні консультації з науковим керівником**. До кожної консультації здобувач вищої освіти має готуватися заздалегідь: подавати текстові матеріали для ознайомлення, формулювати конкретні запитання та проблемні аспекти, які потребують обговорення.

Науковий керівник надає рекомендації щодо:

- добору та аналізу наукової літератури;
- вибору методів і методик емпіричного дослідження;
- використання довідкових, статистичних і нормативних матеріалів;
- структури та логіки викладу матеріалу.

6. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Завершальним етапом виконання курсової роботи є її **публічний захист**, які проводяться відповідно до вимог чинного Положення про написання та оформлення курсових робіт у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Відповідно до вимог ДДПУ, орієнтовні показники текстових збігів у курсових роботах становлять:

- **менше 25 %** – здобувач допускається до захисту;

– від 25 % до 50 % – робота підлягає доопрацюванню у встановлений термін;

– понад 50 % – здобувач не допускається до захисту у зв'язку з порушенням принципів академічної доброчесності.

Публічний захист курсової роботи проводиться на відкритому занятті. Для представлення результатів дослідження здобувачеві вищої освіти надається слово для доповіді тривалістю **7–10 хвилин**, після чого він відповідає на запитання. Оцінювання результатів захисту курсової роботи здійснюється за **100-бальною шкалою з переведенням у національну шкалу оцінювання**.

Критерії оцінювання курсової роботи

90–100 балів (А; відмінно)

- курсова робота відповідає встановленим в університеті вимогам академічної доброчесності та показникам оригінальності тексту;
- робота виконана самостійно, на високому науково-теоретичному рівні;
- продемонстровано глибоке володіння методами науково-дослідної роботи, уміння здійснювати збір, обробку, аналіз і систематизацію емпіричних даних;
- результати дослідження мають теоретичне значення та/або практичну цінність;
- структура та оформлення роботи повністю відповідають чинним вимогам;
- робота написана без орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок;
- під час захисту здобувач демонструє глибокі знання теми, аргументовані відповіді та вільне орієнтування в запитаннях.

75–89 балів (ВС; добре)

- робота відповідає вимогам академічної доброчесності та показникам оригінальності тексту;
- робота виконана самостійно, на належному науково-теоретичному рівні;
- продемонстровано достатнє володіння методами науково-дослідної роботи;
- допускаються незначні порушення логіки або систематичності викладу;
- оформлення роботи загалом відповідає чинним вимогам;
- робота містить поодинокі мовностилістичні помилки;

- на захисті продемонстровано належний рівень знань теми та орієнтацію у запитаннях.

60–74 бали (DE; задовільно)

- робота відповідає мінімальним вимогам академічної доброчесності;
- робота виконана самостійно, однак на достатньому або зниженому науково-теоретичному рівні;
- продемонстровано базове володіння методами наукового дослідження;
- робота має переважно компілятивний характер, елементи наукової новизни виражені слабо;
- у структурі та оформленні роботи наявні окремі недоліки;
- допущено значну кількість мовностилістичних помилок;
- під час захисту здобувач відчуває труднощі з аргументацією та відповідями на запитання.

26–59 балів (FX; незадовільно)

- робота не відповідає вимогам академічної доброчесності або має значний обсяг текстових запозичень;
- рівень виконання роботи є низьким, відсутня чітка наукова логіка;
- мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження сформульовані некоректно або не узгоджені між собою;
- відсутній належний аналіз наукових джерел;
- результати дослідження не мають наукової або практичної цінності;
- оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам;
- під час захисту здобувач не демонструє розуміння теми та не надає обґрунтованих відповідей.

0–25 балів (F; неприйнятно)

- курсова робота не допускається до захисту або не захищена;
- грубі порушення вимог академічної доброчесності;
- відсутня самостійність виконання роботи.

Рекомендації до захисту курсової роботи

Захист курсової роботи здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» здійснюється у формі публічного виступу на відкритому занятті академічної групи.

Під час захисту здобувач/здобувачка доповідає основні положення та результати власного дослідження, демонструючи їх у вигляді мультимедійної презентації, а також відповідає на запитання.

Тривалість виступу не повинна перевищувати **10 хвилин**.

Зміст усної доповіді

Виступ автора курсової роботи має бути логічно структурованим і включати такі обов'язкові складові:

- тему курсової роботи;
- обґрунтування актуальності та ступінь наукової розробленості проблеми;
- об'єкт, предмет, мету та гіпотезу дослідження;
- основні завдання дослідження та результати їх виконання;
- стислий опис методів і процедури дослідження;
- узагальнені результати та висновки;
- практичні (психологічні) рекомендації.

Структура презентації до захисту курсової роботи

Презентація має складатися з **10 слайдів**, кожен з яких повинен логічно відповідати тексту доповіді та структурі курсової роботи.

Слайд 1

Тема курсової роботи;
прізвище, ім'я та по батькові здобувача;
прізвище, ініціали наукового керівника;
найменування закладу вищої освіти;
рік захисту.

Слайд 2

Актуальність дослідження та ступінь наукової розробленості проблеми.

Слайд 3

Об'єкт і предмет дослідження;
мета дослідження;
гіпотеза дослідження.

Слайд 4

Перше завдання дослідження
(результати теоретичного аналізу – п. 1.1).

Слайд 5

Друге завдання дослідження
(узагальнення підходів, моделей, концепцій – пп. 1.2–1.3).

Слайд 6

Третє завдання дослідження
(методологічні підходи та організація дослідження – п. 2.1).

Слайди 7–9

Основні результати емпіричного дослідження
(п. 2.2):

- кількісний і якісний аналіз результатів;
- графічне подання даних (діаграми, графіки, таблиці);
- підтвердження або часткове підтвердження гіпотези.

Слайд 10

Психологічні рекомендації за результатами дослідження
(п. 2.3) та перспективи подальших наукових розвідок.

Методичні поради до підготовки виступу

У процесі підготовки до захисту курсової роботи здобувачеві вищої освіти рекомендується:

- заздалегідь підготувати текст доповіді та кілька разів проговорити його вголос;
- чітко дотримуватися встановленого регламенту часу;
- логічно та послідовно переходити від одного етапу доповіді до іншого;
- чітко і впевнено формулювати думки, уникаючи надмірної деталізації.

Вимоги до оформлення презентації

Під час підготовки мультимедійної презентації слід дотримуватися таких рекомендацій:

- кольори шрифту та фону мають бути контрастними і зручними для сприйняття;
- розмір шрифту має бути читабельним (не менше 18–20 pt для основного

- тексту);
- використовувати напівжирний шрифт і курсив лише для смислового виділення;
 - текст на слайдах має бути лаконічним, тезовим;
 - висновки та результати доцільно подавати у вигляді нумерованих пунктів;
 - усі рисунки, діаграми та таблиці повинні мати назви та відповідати змісту доповіді;
 - кольори елементів діаграм не повинні зливатися з фоном слайда.

7. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи здобувачами вищої освіти здійснюється з обов'язковим дотриманням вимог **«Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет»**. Зазначене Положення визначає основні принципи, норми та правила академічної доброчесності, яких зобов'язані дотримуватися всі учасники освітнього процесу, зокрема під час підготовки та захисту кваліфікаційних робіт.

Академічна доброчесність є фундаментальним принципом освітньої та наукової діяльності здобувачів вищої освіти та обов'язковою умовою якісного виконання курсової роботи. У процесі її підготовки здобувач зобов'язаний дотримуватися норм чесності, відповідальності, самостійності та поваги до інтелектуальної власності інших авторів. **Виконання курсової роботи передбачає особистий внесок здобувача на всіх етапах дослідження** – від вибору теми до формулювання узагальнених висновків.

Недопущення академічного плагіату є ключовою вимогою академічної доброчесності. Усі запозичені ідеї, теоретичні положення, методичні підходи, емпіричні дані та цитати мають бути належним чином оформлені з обов'язковим посиланням на першоджерела. Неприпустимими є як пряме копіювання текстів без посилань, так і перефразування чужих думок без зазначення авторства. **Свідоме привласнення результатів наукової праці інших осіб розглядається як грубе порушення академічної доброчесності.**

Особлива увага під час виконання курсової роботи приділяється достовірності отриманих результатів. **Фабрикація та фальсифікація емпіричних даних є категорично забороненими та несумісними з етичними засадами наукового дослідження.** Усі результати мають бути отримані в ході реального дослідження, а їх обробка повинна здійснюватися із застосуванням коректних методів математичної статистики.

Важливою складовою академічної доброчесності є дотримання етичних принципів психологічного дослідження. У процесі збору емпіричних даних необхідно забезпечувати добровільну участь досліджуваних, інформовану згоду та конфіденційність отриманої інформації. Забороняється розголошення персональних даних або подання будь-якої інформації, що дозволяє ідентифікувати учасників дослідження. У курсовій роботі досліджувані особи подаються виключно в узагальненому або закодованому вигляді.

Курсова робота підлягає обов'язковій перевірці на наявність текстових запозичень із використанням спеціалізованих програмних засобів.

Дотримання принципів академічної доброчесності сприяє формуванню високої наукової культури здобувачів вищої освіти, розвитку професійної відповідальності та критичного мислення. **Академічна доброчесність є показником особистісної зрілості та професійної готовності майбутнього фахівця.** Саме тому виконання курсової роботи з дотриманням норм академічної доброчесності є не лише формальною вимогою, а важливою умовою якісної професійної підготовки майбутніх психологів.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок титульного аркушу

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет професійно-педагогічної освіти
Кафедра практичної психології**

ПП

здобувача вищої освіти

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ

**Курсова робота
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія
освітня програма «Практична психологія»
перший бакалаврський рівень вищої освіти
3 курс денна(заочна) форма навчання**

Науковий керівник:

ПП

наук. ступінь, вчене звання

Дніпро - Слов'янськ, 202__

Додаток 2

Зразок змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	6
1.1. Психологічна сутність феномену самооцінки у вітчизняній та зарубіжній психології	6
1.2. Вікові особливості формування самооцінки у старшокласників.....	10
1.3. Взаємозв'язок самооцінки та успішності навчальної діяльності.....	14
Висновки до першого розділу	18
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	20
2.1. Організація емпіричного дослідження та характеристика досліджуваних.....	20
2.2. Результати дослідження рівня самооцінки та успішності навчальної діяльності старшокласників.....	22
2.3. Психологічні рекомендації щодо формування адекватної самооцінки для підвищення навчальної успішності	27
Висновки до другого розділу	29
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	37

Додаток 3

Зразок вступу

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови життя українського суспільства характеризуються глибокими трансформаціями, спричиненими воєнними подіями, соціальною нестабільністю та змінами в освітньому середовищі. У таких обставинах питання психологічного благополуччя підростаючого покоління набуває виняткової значущості. Старшокласники, які перебувають на межі переходу до дорослого життя, опинилися у ситуації, що вимагає високої гнучкості, емоційної зрілості та стійкої самооцінки. Проблема самооцінки у цьому контексті стає не лише теоретично важливою, а й практично необхідною для підтримки освітньої та особистісної ефективності.

Воєнна реальність в Україні зумовила суттєві зміни в освітньому процесі. Багато учнів вимушено змінили місце проживання, опинилися у нових соціальних середовищах або перейшли на дистанційне навчання. Така зміна умов навчальної діяльності призвела до порушення звичного соціального ритму, зниження відчуття стабільності й контролю над життям. Усе це безпосередньо впливає на формування самооцінки та її роль у навчальних досягненнях старшокласників.

Самооцінка є одним із базових структурних компонентів особистості, який визначає її ставлення до себе, рівень домагань, мотивацію та здатність долати труднощі. В умовах війни цей механізм виконує ще одну важливу функцію – забезпечення психологічного захисту та внутрішньої рівноваги. Адекватна, стійка самооцінка стає своєрідним ресурсом виживання, що допомагає дитині підтримувати навчальну активність і віру у власні

можливості. Натомість занижена чи завищена самооцінка може призвести до фрустрації, апатії або емоційного виснаження.

Онлайн-навчання, яке стало домінуючою формою освітнього процесу під час війни, також має двоякий вплив на розвиток самооцінки. З одного боку, дистанційна форма сприяє формуванню самостійності, відповідальності та навичок самоорганізації. З іншого – вона знижує рівень міжособистісної взаємодії, обмежує емоційну підтримку з боку вчителів і однолітків. Для підлітків, які переживають період активного формування «Я-концепції», це створює ризик соціальної ізоляції та зниження відчуття власної значущості.

Старшокласники у воєнний час стикаються з подвійним навантаженням: освітнім і психологічним. Вони змушені адаптуватися не лише до нових форматів навчання, але й до умов постійного стресу, небезпеки, невизначеності. У таких обставинах показники навчальної успішності залежать не лише від інтелектуальних здібностей, а й від рівня самооцінки, емоційної стабільності та мотивації досягнення. Самооцінка виступає тим чинником, що регулює поведінку, впливає на ставлення до труднощів і визначає ефективність саморозвитку.

Наукові дослідження доводять, що в умовах кризи самооцінка може виконувати компенсаторну функцію. Вона допомагає зберігати відчуття власної цінності навіть тоді, коли зовнішні умови нестабільні або ворожі. Для підлітків це означає можливість підтримувати навчальну мотивацію й активність попри труднощі воєнного сьогодення. Отже, вивчення самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності набуває особливого значення в контексті психолого-педагогічної підтримки школярів.

Система освіти сьогодні стоїть перед завданням не лише зберегти якість навчання, а й забезпечити психологічну безпеку учнів. У цьому аспекті роль шкільного психолога і педагога зростає в рази. Саме вони

мають виявляти ознаки емоційного виснаження, низької самооцінки, мотиваційного занепаду. Психологічний супровід старшокласників під час війни повинен включати діагностику рівня самооцінки, аналіз її впливу на навчальну діяльність і розробку індивідуальних програм підтримки.

Особливої актуальності дослідження самооцінки набуває у старшому шкільному віці, коли формується самосвідомість, життєві орієнтири та професійне самовизначення. Самооцінка у цей період не лише відображає реальні досягнення, а й визначає ставлення до власних помилок і поразок. У воєнних умовах, коли відчуття безпеки порушене, самооцінка часто стає нестійкою, ситуативною або залежною від зовнішніх оцінок. Це створює ризики для мотиваційної сфери, послаблює віру у власний успіх і призводить до емоційного відчуження від навчання.

Дистанційне навчання, попри технічні переваги, не завжди задовольняє потребу старшокласників у соціальній підтримці та емоційному зворотному зв'язку. Відсутність безпосередньої присутності вчителя, нестача невербальних сигналів і похвали можуть викликати почуття невпевненості у власних силах. Учень починає сумніватися у своїх здібностях, сприймати неуспіх як підтвердження власної неспроможності. Це підкреслює важливість розвитку внутрішньої стабільної самооцінки, яка не залежить від зовнішніх обставин.

Самооцінка виступає інтегративним показником особистісного розвитку школяра. Вона відображає ставлення до себе, власних досягнень і перспектив. Адекватна самооцінка є запорукою позитивного ставлення до навчання, ініціативності, наполегливості та здатності долати труднощі. Для старшокласників, які готуються до складання національного мультипредметного тесту та вибору майбутньої професії, це має вирішальне значення.

В умовах війни та онлайн-освіти рівень самооцінки часто залежить від соціальної підтримки з боку батьків, педагогів і однолітків. Якщо така

підтримка знижена, виникає ризик формування заниженої самооцінки, що негативно впливає на мотивацію до навчання. Водночас надмірно завищена самооцінка може призвести до недооцінки труднощів і неготовності приймати конструктивну критику. Отже, оптимальний рівень самооцінки є ключовим чинником збереження навчальної активності й психологічного здоров'я школярів.

Дослідження самооцінки старшокласників в умовах війни та онлайн-навчання є не лише науково, а й соціально значущим завданням. Воно спрямоване на розробку практичних рекомендацій для педагогів і психологів, які працюють із підлітками у кризових ситуаціях. Вивчення взаємозв'язку між самооцінкою та успішністю дозволить глибше зрозуміти механізми навчальної мотивації та саморегуляції. Це знання може стати основою для створення програм психологічної підтримки школярів у воєнний і післявоєнний періоди.

Сучасна українська школа потребує нових підходів до формування позитивного образу «Я» в учнів. Старшокласники повинні навчитися усвідомлювати власні сильні сторони, визнавати свої досягнення й приймати себе навіть у складних умовах. Формування здорової самооцінки допомагає не лише досягати високих результатів у навчанні, а й протистояти стресу, тривозі та страху. Це важлива складова психологічної стійкості, якої потребує сучасна молодь України.

Таким чином, актуальність дослідження самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності старшокласників визначається кількома аспектами. По-перше, це відповідь на соціальний запит щодо збереження психічного здоров'я дітей під час війни. По-друге, це внесок у підвищення якості освітнього процесу в умовах онлайн-формату. І, по-третє, це можливість розробки ефективних психологічних стратегій підтримки учнів, спрямованих на формування позитивної, стабільної самооцінки.

Проблема самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності старшокласників посідає важливе місце у сучасній психологічній науці та освітній практиці. Її дослідження має глибокі теоретичні та емпіричні корені як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології. У працях українських науковців (І. Бех [3], І. Булах [5], О. Гірчук [7], Н. Капінус [10], М. Мельник [17], Ю. Пухно [22] та ін.) самооцінка розглядається як базовий компонент структури самосвідомості, що визначає рівень пізнавальної активності, мотивації досягнення, емоційної стабільності та соціальної адаптації учнів. Ці дослідники підкреслюють, що становлення адекватної самооцінки в підлітковому та старшому шкільному віці є ключовим фактором ефективності навчання, формування саморегуляції та внутрішньої мотивації.

Особливу увагу у вітчизняній психології приділено питанням взаємозв'язку самооцінки з рівнем домагань (І. Булах [5]), емоційною стійкістю (Г. Лапшинська [13], Л. Масенко [15]), а також з професійним самовизначенням старшокласників (В. Левицька [14]). Дослідники зазначають, що позитивна самооцінка є не лише передумовою навчальної успішності, а й одним із показників психологічної зрілості особистості. Психолого-педагогічні аспекти розвитку самооцінки у шкільному віці висвітлені у працях Л. Бегези [2], Н. Капінус [10], О. Козицької [11], де наголошується на ролі підтримувального навчального середовища, педагогічного стилю спілкування та позитивного підкріплення.

У зарубіжній науці феномен самооцінки розглядається крізь призму когнітивно-поведінкових і гуманістичних підходів. А. Бандура [1], К. Роджерс [30], Н. Розенберг [31], Р. Робінс [32] та інші досліджують самооцінку як динамічний конструкт, що формується під впливом соціального навчання, системи очікувань і досвіду успіху чи невдач. Ці вчені доводять, що висока самооцінка корелює з академічною успішністю, самоефективністю та стійкістю до навчальних стресорів.

Попри значну кількість досліджень, проблема залишається актуальною в контексті сучасних соціальних трансформацій, цифровізації освіти та переходу до онлайн-форм навчання. Недостатньо вивченими залишаються механізми взаємодії між самооцінкою, когнітивними процесами та емоційною регуляцією в умовах зміненої навчальної реальності. Це зумовлює потребу у подальшому вивченні феномену самооцінки як інтегративного чинника успішності навчальної діяльності старшокласників у сучасному освітньому середовищі.

Проблема дослідження є надзвичайно важливою і водночас багатовимірною. Вона об'єднує аспекти вікової, педагогічної, соціальної та практичної психології. Її вирішення сприятиме розумінню того, як у складних умовах сучасності допомогти дитині не втратити віру у себе та у власні можливості. Отже, дослідження феномена самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності старшокласників є актуальним, своєчасним і соціально необхідним для сучасної української освіти.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості самооцінки як чинника успішності навчальної діяльності старшокласників в умовах війни та онлайн-навчання.

Об'єкт дослідження: самооцінка особистості старшокласників..

Предмет дослідження: вплив рівня та характеру самооцінки на успішність навчальної діяльності старшокласників в умовах соціально-психологічної нестабільності та дистанційної освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення самооцінки у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці.
2. Розкрити вікові особливості формування самооцінки у старшому шкільному віці.
3. Дослідити психологічний взаємозв'язок між рівнем самооцінки та успішністю навчальної діяльності старшокласників.

4. Емпірично виявити особливості самооцінки старшокласників в умовах війни та онлайн-навчання й визначити її зв'язок із навчальною мотивацією та успішністю.
5. Розробити психологічні рекомендації щодо формування адекватної самооцінки як чинника підвищення навчальної мотивації та успішності.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що старшокласники з адекватним рівнем самооцінки, внутрішньою мотивацією до навчання та позитивним ставленням до себе, демонструють вищу успішність навчальної діяльності, кращу емоційну стабільність і здатність до саморегуляції, ніж учні із заниженою або завищеною самооцінкою, особливо в умовах онлайн-навчання та соціальної невизначеності, спричиненої воєнними подіями.

Методи дослідження: у процесі написання кваліфікаційної роботи було використано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів, які забезпечили наукову достовірність, глибину аналізу та практичну цінність отриманих результатів. На теоретичному рівні застосовувалися методи аналізу, порівняння, узагальнення та систематизації наукових джерел із проблеми самооцінки, навчальної успішності та психологічного розвитку старшокласників.

Для перевірки гіпотези та реалізації завдань дослідження було використано три психодіагностичні методики, адаптовані до вікових і соціально-психологічних особливостей старшокласників:

- Авторська анкета самооцінювання навчальної активності та емоційного ставлення до навчання. Анкета була розроблена з урахуванням сучасних реалій української освіти в умовах війни та дистанційного формату навчання. Її метою було з'ясувати, як старшокласники оцінюють власну організованість, самостійність, відповідальність, мотивацію до навчання та емоційне ставлення до освітнього процесу, а також рівень упевненості у власних силах.

- Шкала самооцінки М. Розенберга. Це одна з найвідоміших і найчастіше використовуваних методик для оцінювання загального рівня самооцінки особистості. Вона складається з десяти тверджень, які відображають позитивне або негативне ставлення людини до самої себе. Методика дозволяє визначити, наскільки учень відчуває власну цінність, упевненість, самоповагу та стабільність образу «Я».
- Шкала навчальної мотивації Р. Валлерана. Методика створена на основі теорії самодетермінації (автори концепції — Е. Десі та Р. Раян) і застосовується для дослідження внутрішньої, зовнішньої мотивації та амотивації у навчальній діяльності. Опитувальник дозволяє виявити, наскільки навчання старшокласників зумовлене інтересом до знань, прагненням досягнення, соціальним схваленням або бажанням уникнути неуспіху. Застосування шкали Р. Валлерана дало змогу з'ясувати взаємозв'язок між рівнем навчальної мотивації, самооцінкою та результативністю навчальної діяльності в умовах онлайн-освіти.

Для опрацювання результатів емпіричного дослідження застосовувалися кількісні та якісні методи аналізу, а саме t-критерій Стьюдента – для виявлення статистично значущих відмінностей між групами старшокласників із різним рівнем самооцінки; графічне подання результатів у вигляді діаграм для наочного представлення отриманих даних *(для курсової роботи з ОК Експериментальна психологія)*.

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про роль самооцінки як системоутворювального чинника особистісного розвитку й навчальної успішності старшокласників. Робота розкриває сутність самооцінки як багаторівневої психологічної структури, що інтегрує когнітивні, емоційно-оцінні та мотиваційно-вольові компоненти діяльності учня. У ході дослідження уточнено понятійно-категоріальний апарат проблеми самооцінки у віковій психології, розкрито

її зв'язок із навчальною мотивацією, саморегуляцією та пізнавальною активністю в умовах сучасного освітнього середовища.

Практичне значення дослідження виявляється у розробці психологічних рекомендацій щодо формування адекватної самооцінки старшокласників як чинника підвищення їхньої навчальної мотивації та успішності. Результати можуть бути використані практичними психологами, педагогами та класними керівниками для організації індивідуальної та групової роботи з учнями у закладах загальної середньої освіти. Запропоновані діагностичні методики можуть застосовуватися для виявлення рівня самооцінки, емоційної стійкості та навчальної активності школярів. Отримані дані можуть стати основою для створення тренінгових програм розвитку впевненості, самоповаги та позитивного ставлення до навчання.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилась на базі ОЗЗСО «Успіх» м. Краматорськ Донецької області. Опитуванням було охоплено 50 старшокласників (25 хлопців та 25 дівчат віком 16-17 років).

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, двох розділів з висновками до кожного із них, загальних висновків, списку використаних джерел (35 позиції, з них 5 іноземною мовою), 3 додатки. Загальний обсяг роботи 55 сторінок, із яких 35 сторінок основного тексту.

Додаток 4

Зразок оформлення бібліографії використаних джерел

Книги одного, двох або трьох авторів	Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі [2-е вид.]. К.: Т-во «Знання України», 2010. 520 с.
Навчальні посібники	1.Панасенко Е.А., Березка С.В. Теорія і практика арттерапії : навчально-методичний посібник (електронне видання). Дніпро-Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2025. 175 с. 2.Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб. / Уклад. О. Ю. Овчаренко. К. : Університет «Україна», 2023. 266 с.
Книги під назвою (без автора за редакцією)	Соціальна робота у вимірах партнерства і співпраці: навч. посіб. / за заг. ред. Надії Чернухи. Київ. Юрінком Інтер, 2025. 460 с.
Дисертації	Циганчук Т. Динаміка переживання стресу студентами вищих навчальних закладів: дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2011. 274 с.
Автореферати дисертацій	Тептюк Ю. О. Психологічні умови розвитку стресостійкості у соціальних працівників різних вікових категорій : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 23 с.
Електронні ресурси	Співак Л. А., Співак Я. О., Набока О. Г., Панасенко Е. А., Пліско Є. Ю., Чайченко С. О. Психолого-педагогічний супровід дітей з проблемною поведінкою. <i>Науковий журнал «Психологія та соціальна робота»</i> . Випуск 2 (60) Видавничій дім «Гельветика». Одеса. 2024. С. 20-29. URL : https://journals.onu.in.ua/index.php/psy/issue/view/14/13 (Дата перегляду: 05.02.2026).
Розділ книги	Гавриловська К.П. Психологічний супровід на етапі відновлення після переживання психотравмивних подій. Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод.посіб. / Г. Красіна, К. Гавриловська, Н. Гурець [та ін.]; за ред. Г. Красіної, К. Гавриловської.

	Харків : Видавець ФОП Захаренко В.В., 2023. С. 40-45.
Статті з журналів та періодичних збірників	Панасенко Е. А., Березка С.В. Арттерапевтичні підходи у подоланні психологічної травми юнаками в умовах війни. <i>Габітус</i> . 2025. №74. С.130-134.
Матеріали конференцій	Березка С. В., Лічман В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра у кризових умовах війни. <i>Наукові студії</i> : зб. наук. праць. за результатами Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих учених Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» «Перспективні напрямки сучасної науки та освіти» (21-22 травня 2025 р.) / [За заг. ред. Е.А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ- «Друкарський дім», 2025. Вип. 12. С. 15-25.

APA (American Psychological Association) style – Стиль цитування АПА (Американська психологічна асоціація)

Стаття в журналі, один автор	Mellers, V. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. <i>Psychological Bulletin</i> , 126(6), 910-924. doi: 10.1037//0033-2909.126.6.910.
Стаття в журналі, від двох до семи авторів	Bechara, A., Damasio, H., & Damasio A. R. (2000). Emotion, decision making and the orbitofrontal cortex. <i>Cerebral Cortex</i> , 10(3), 295-307. doi:10.1093/cercor/10.3.295
Друкована книга	Mook, D. (2004). <i>Classic experiments in psychology</i> . WGreenwood.
Книга під редакцією	Lee-Chai, A. Y., & Bargh, J. A. (Eds.). (2001). <i>The use Multiple perspectives on the causes of corruption</i> . Press.

Додаток 5

Тематика курсових робіт з ОК Експериментальна психологія

1. Вікові відмінності розвитку уваги у дітей дошкільного віку.
2. Психологічні особливості короткочасної пам'яті у дошкільників.
3. Психологічні особливості розвитку пізнавальної активності дошкільників.
4. Психологічні особливості розвитку довільної поведінки у дошкільному віці.
5. Вплив типу завдання на концентрацію уваги дошкільників.
6. Гендерні відмінності пізнавальної активності у дошкільному віці.
7. Особливості розвитку пам'яті у дітей молодшого дошкільного віку.
8. Вікові особливості емоційного реагування у дошкільників.
9. Психологічні особливості уваги дітей молодшого шкільного віку.
10. Вплив навчальної мотивації на успішність молодших школярів.
11. Вплив рівня тривожності та результативність навчальної діяльності у молодших школярів.
12. Психологічні особливості пам'яті у дітей молодшого шкільного віку.
13. Вплив стилю педагогічного спілкування на концентрацію уваги молодших школярів.
14. Гендерні відмінності пізнавальних процесів у молодшому шкільному віці.
15. Психологічні особливості розвитку мислення у молодших школярів.
16. Зв'язок емоційного стану та навчальної активності молодших школярів.
17. Вплив навчального навантаження на працездатність дітей молодшого шкільного віку.
18. Психологічні особливості саморегуляції у молодших школярів.
19. Психологічні особливості розвитку уваги у підлітковому віці.
20. Вплив емоційної нестабільності на навчальну успішність підлітків.
21. Вплив мотивації досягнення на навчальну діяльність підлітків.
22. Гендерні особливості пам'яті у підлітковому віці.
23. Гендерні відмінності емоційного реагування у підлітків.
24. Вплив рівня тривожності на концентрацію уваги у підлітковому віці.
25. Психологічні особливості мислення у підлітків різного віку.
26. Вплив навчального стресу на когнітивні показники підлітків.
27. Саморегуляція як чинник успішності навчання підлітків.
28. Психологічні особливості пізнавальних процесів у старшому шкільному віці.
29. Вплив професійних намірів на навчальну мотивацію старшокласників.
30. Вплив рівня тривожності на академічну успішність старшокласників.

31. Психологічні особливості пам'яті у старшому шкільному віці.
32. Гендерні відмінності когнітивної активності старшокласників.
33. Вплив стресу на концентрацію уваги у старшому шкільному віці.
34. Психологічні особливості мислення у старшокласників з різним рівнем мотивації.
35. Вплив емоційного стану на навчальну діяльність старшокласників.
36. Вплив саморегуляції на навчальну успішність у старшому шкільному віці.
37. Психологічні чинники навчальної активності старшокласників.
38. Психологічні особливості уваги у студентської молоді.
39. Вплив навчальної мотивації на академічну успішність студентів.
40. Вплив рівня стресу на когнітивну продуктивність студентів.
41. Психологічні особливості пам'яті у здобувачів вищої освіти.
42. Гендерні відмінності емоційного реагування у студентської молоді.
43. Вплив навчального навантаження на емоційну сферу студентів.
44. Психологічні особливості мислення у студентів різних спеціальностей.
45. Психологічні особливості уваги у молодому дорослому віці.
46. Вплив рівня стресу на пам'ять у молодому дорослому віці.
47. Психологічні особливості емоційної регуляції у молодих дорослих.
48. Гендерні відмінності когнітивних процесів у молодому дорослому віці.
49. Вплив режиму праці та відпочинку на увагу молодих дорослих.
50. Психологічні особливості мислення у молодому дорослому віці.
51. Зв'язок емоційного стану та продуктивності діяльності у молодих дорослих.
52. Вплив стресу на когнітивні показники у молодому дорослому віці.
53. Психологічні особливості уваги у середньому дорослому віці.
54. Вплив рівня стресу на пам'ять у середньому дорослому віці.
55. Психологічні особливості емоційної стабільності у дорослому віці.
56. Гендерні відмінності когнітивних процесів у середньому дорослому віці.
57. Вплив життєвого досвіду на мислення дорослих осіб.
58. Психологічні особливості саморегуляції у середньому дорослому віці.
59. Психологічні особливості резильєнтності у середньому дорослому віці.
60. Вплив хронічного стресу на когнітивні функції дорослих.
61. Психологічні чинники когнітивної активності у середньому віці.
62. Психологічні особливості уваги у пізньому дорослому віці.
63. Вікові зміни пам'яті у осіб похилого віку.
64. Вплив емоційного стану на когнітивну активність у старості.
65. Гендерні відмінності пізнавальних процесів у старості.
66. Психологічні особливості мислення у осіб похилого віку.

67. Вплив саморегуляції на збереження когнітивних функцій у старості.
68. Вплив рівня тривожності та уваги у похилому віці.
69. Вплив хронічного стресу на психосоматичні прояви у підлітків.
70. Вплив рівня тривожності на психосоматичне самопочуття студентської молоді.
71. Вплив емоційного вигорання на психосоматичні симптоми у педагогів.
72. Вплив психологічної напруги на прояви соматичних скарг у дорослих.
73. Вплив тривалого стресу на формування психосоматичних реакцій у осіб середнього віку.
74. Вплив страху невизначеності на рівень тривожності у студентів.
75. Вплив соціальних страхів на комунікативну активність підлітків.
76. Вплив страху оцінювання на навчальну мотивацію старшокласників.
77. Вплив страху помилки на академічну успішність студентів.
78. Вплив дитячих страхів на емоційну стабільність молодших школярів.
79. Вплив гострого стресу на концентрацію уваги у молоді.
80. Вплив хронічного стресу на емоційну саморегуляцію особистості.
81. Вплив стресових подій на рівень психологічного благополуччя дорослих.
82. Вплив навчального стресу на самооцінку студентів.
83. Вплив переживання втрати на емоційний стан особистості.
84. Вплив резильєнтності на здатність подолання кризових ситуацій.
85. Вплив резильєнтності на рівень тривожності у студентів.
86. Вплив резильєнтності на психологічну адаптацію внутрішньо переміщених осіб.
87. Вплив резильєнтності на стресостійкість підлітків.
88. Вплив резильєнтності на психоемоційний стан осіб похилого віку.
89. Вплив кризового досвіду на особистісне зростання у молоді.
90. Вплив життєвих труднощів на розвиток психологічної зрілості особистості.
91. Вплив травматичного досвіду на процес особистісного зростання.
92. Вплив психологічної підтримки на розвиток посттравматичного зростання.
93. Вплив усвідомленості на особистісне зростання студентської молоді.
94. Вплив сімейних взаємин на формування особистісної ідентичності підлітків.
95. Вплив соціального середовища на становлення ідентичності старшокласників.
96. Вплив кризи самовизначення на формування професійної ідентичності молоді.
97. Вплив групи однолітків на розвиток соціальної ідентичності підлітків.
98. Вплив освітнього середовища на становлення особистісної ідентичності студентів.

99. Вплив самооцінки на формування Я-концепції у підлітків.
100. Вплив рівня самоприйняття на Я-концепцію студентської молоді.
101. Вплив психологічного благополуччя на позитивність Я-концепції у дорослих.
102. Вплив батьківського стилю виховання на формування Я-концепції у дітей.
103. Вплив переживання невдачі на образ «Я» у старшокласників.
104. Вплив депресивних переживань на суїцидальні тенденції у підлітків.
105. Вплив соціальної ізоляції на суїцидальні ризики студентської молоді.
106. Вплив низької самооцінки на суїцидальні думки у підлітків.
107. Вплив сімейних конфліктів на формування суїцидальної поведінки у підлітків.
108. Вплив психологічної підтримки на зниження суїцидальних проявів у молоді.
109. Вплив агресивності на міжособистісні відносини підлітків у шкільному середовищі.
110. Вплив сімейного виховання на прояви агресивної поведінки у дітей.
111. Вплив емоційної нестабільності на рівень агресивності у підлітків.
112. Вплив булінгу на формування агресивної поведінки у підлітковому віці.
113. Вплив соціального стресу на прояви агресії у студентської молоді.
114. Вплив гіперактивності на навчальну успішність молодших школярів.
115. Вплив дефіциту уваги на поведінкову адаптацію дітей молодшого шкільного віку.
116. Вплив гіперактивності на соціалізацію дітей у класному колективі.
117. Вплив порушень самоконтролю на поведінкові труднощі у дітей з гіперактивністю.
118. Вплив психологічного супроводу на зниження проявів гіперактивності у дітей.
119. Вплив рівня креативності на формування життєвих смислів у підлітковому віці.
120. Психологічні особливості розвитку творчого мислення у дітей з високим рівнем обдарованості.
121. Вплив екзистенційної тривоги на творчу активність студентської молоді.

122. Особливості самосприйняття та Я-концепції у творчо обдарованих підлітків.
123. Вплив творчої самореалізації на психологічне благополуччя особистості.
124. Психологічні чинники формування мотивації до творчої діяльності у старшокласників.
125. Вплив переживання сенсу життя на прояви творчості у молодому дорослому віці.
126. Екзистенційні переживання як фактор особистісного розвитку та творчого потенціалу.
127. Особливості переживання хронічного стресу у в умовах воєнних подій.
128. Психологічні реакції особистості на кризові події воєнного характеру.
129. Психологічні прояви страху у в умовах війни.
130. Психологічні наслідки інформаційного стресу у в умовах війни.
131. Емоційна виснаженість як наслідок тривалих кризових подій.
132. Психологічні особливості адаптації до життя в умовах війни.
133. Психоемоційні реакції на втрату у внаслідок воєнних подій.
134. Психологічні аспекти переживання травматичних подій у
135. Психологічні механізми подолання кризових життєвих ситуацій.
136. Психологічні особливості емоційної регуляціїв умовах воєнного стресу.
137. Психологічні прояви тривожності у в період воєнної нестабільності.
138. Психоемоційні наслідки вимушених життєвих змін у період війни.
139. Психологічні ресурси особистості в умовах кризових подій.
140. Соціальна підтримка як чинник зниження психоемоційного напруження у
141. Психологічні особливості переживання тривалого стресу у
142. Психоемоційні реакції на екстремальні життєві ситуації у
143. Психологічні чинники подолання стресу в умовах війни.
144. Психоемоційний стан особистості в умовах соціальної нестабільності.
145. Психологічні прояви дезадаптації ув умовах війни.
146. Психологічні особливості формування життєстійкості у кризових умовах.

147. Психоемоційні наслідки війни та трансформація життєвих цінностей у
148. Психологічні особливості переживання екзистенційної кризи в умовах війни.
149. Психологічні чинники збереження внутрішніх ресурсівпід час війни.
150. Психоемоційні реакції на втрату стабільності життя у